

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На правах рукопису

МЕДВЕДЧУК
Сергій Володимирович

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ В СФЕРІ ОСВІТИ**

Спеціальність: 08.06.01 — Економіка підприємств
і форм господарювання

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів — 1995

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00753681 (U)

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На правах рукопису

МЕДВЕДУК

Сергій Володимирович

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ПРИВАТНИХ ЗАКЛАДІВ В
ОСФЕРІ ОСВІТИ

Спеціальність: 08.06.01 - Економіка підприємств
і форми господарювання

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1995

718 52. 557
Дисертація є рукопис.

Робота виконана в Інституті регіональних досліджень НАН України.

Науковий керівник: Член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор
ДОЛІША І Мар"ян Іванович

Ізюмовий консультант: доктор економічних наук ПІТЮЛИЧ Михайло
Іванович

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
КУЦЕНКО В а Іванівна.

кандидат економічних наук
СЕМІВ Любов Казимирівна

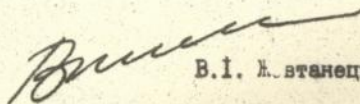
Провідна установа: Науково-дослідний економічний інститут
Мінекономіки України

Захист дисертації відбудеться "6" жовтня 1995 р.
14:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.04.10.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук в Інституті регіональних досліджень НАН України за адресою: 290026, м. Львів, вул. Козельницька, 4.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Інституту регіональних досліджень НАН України.

Автореферат розісланий "6" вересня 1995р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

В.І. Іванецький

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

І.І. Актуальність теми досліджень. Політичні і економічні зміни в Україні сформували нову ідеологію побудови суспільства на засадах розвитку демократизації, роздержавлення, приватизації, зміцнення ринкових відносин, створення національної економіки і інтеграції її у світову систему господарювання. Глобальні перетворення в країні в першу чергу торкаються сфери освіти, потребують її реформування у відповідності із новою ідеологією і принципами побудови суспільства, зміцнення акцентів у вихованні молоді на піднесення національної гідності, гуманізації, широке використання різних форм організації навчальних процесів.

Однією із перспективних форм організації приватних навчальних закладів. В світовій практиці така форма організації навчання має не тільки широке розповсюдження але і високий рейтинг, забезпечуючи високу якість підготовки учнів, спеціалістів.

В Україні приватні навчальні заклади вже мають практичне впровадження. Однак реальна економічна ситуація, що сформувалась в процесі економічного реформування і характеризується кризовими явищами не тільки в економіці, але в освіті, культурі, науці, негативно впливає на розвиток приватних навчальних закладів, оскільки більша частина населення неплатоспроможна і не має змоги навчати дітей в приватних закладах.

Разом з тим, кількість приватних, недержавних закладів за останні три роки постійно зростає, що потребує вивчення і узагальнення досвіду їх роботи, порівняння з державними навчальними закладами, визначення найбільш перспективних напрямів розвитку приватних навчальних закладів з врахуванням реальної економічної ситуації в країні і стратегічних напрямків розвитку суспільства. Такі питання покищо недостатньо глибоко вивчені і висвітлені в економічній і педагогічній літературі. Разом з тим, необхідність і актуальність їх вирішення неодноразово висвітлювались в пресі.

Виходячи з цього, в дисертаційній роботі поставлене завдання визначення соціально-економічних і організаційних проблем, пов'язаних із формуванням приватних навчальних закладів в Україні, підвищення ефективності їх функціонування в умовах ринкової трансформації економіки. З цих позицій визначена тема дисертаційної роботи, структура досліджень.

1.2. Мета та завдання дослідження. Метою дисертації є удосконалення форм і методів організації приватних навчальних закладів в системі освіти України, розробка заходів підвищення ефективності їх діяльності в умовах становлення ринкових відносин.

Для досягнення поставленої мети вирішувались наступні завдання:

визначити основні напрямки реорганізації системи освіти і роль приватних закладів в їх здійсненні;

проаналізувати зарубіжний досвід з питань організації приватних навчальних закладів, оцінити можливість його використання в умовах України;

обґрунтувати принципи організації приватних навчальних закладів в Україні;

узагальнити досвід роботи вітчизняних приватних навчальних закладів;

розробити методичні підходи до забезпечення зайнятості випускників приватних навчальних закладів;

обґрунтувати форми і методи фінансування приватних навчальних закладів;

визначити принципи формування навчально-виробничих центрів по перекваліфікації спеціалістів.

1.3. Предмет, об'єкт і методологія дослідження. Згідно з метою і завданнями дисертації предметом дослідження є теоретичні, методологічні і практичні питання, пов'язані в організації і фінансуванні приватних навчальних закладів.

Об'єктом дослідження прийнято різні типи навчальних закладів всіх форм власності. Вихідною інформацією в проведенні досліджень прийнято: статистична звітність про результати навчально-виховної діяльності навчальних закладів за період 1991-1994 рр., вітчизняні і зарубіжні публікації з питань організації навчальних процесів у приватних навчальних закладах, аналітичні розрахунки показників, які характеризують результати роботи навчальних закладів, законодавчі і нормативні документи, які регламентують роботу навчальних закладів в Україні тощо.

В процесі досліджень використані сучасні методи, такі як теорія розвитку підприємницької діяльності, системний аналіз, програмно-цільовий підхід, порівняльний економічний аналіз.

1.4. Наукова новизна дисертації полягає в поглибленні знань з питань організації приватних навчальних закладів в умовах кризо-

во" економіки, низької платоспроможності значної частини населення.

На захист виносяться наступні нові положення і рекомендації:

1. Обґрунтування юридичного і економічного статусу приватного закладу як підприємницької організації, що має права і обов'язки юридичної особи некомерційного характеру.

2. Класифікація типів приватних навчальних закладів, в основу якої покладені такі ознаки, як види навчальних процесів, форми навчання, форми і методи фінансування і оплати за навчальні послуги тощо.

3. Пріоритетні напрямки розвитку приватних навчальних закладів в умовах становлення ринкової економіки.

4. Обґрунтування вибору форм забезпечення зайнятості випускників приватних навчальних закладів.

5. Методичні підходи до оцінки фінансового стану приватних навчальних закладів і вибору форм фінансування навчальних процесів.

6. Принципи об'єднання приватних навчальних закладів в асоціації, навчально-виробничі центри.

1.5. Теоретична і практична цінність роботи. Теоретичне значення результатів досліджень полягає в формуванні нових знань про плани організації навчальних процесів в умовах недержавної форми власності, оцінки їх впливу на якість підготовки спеціалістів і системи освіти в цілому.

Визначення нових соціально-економічних проблем, які виникли в державі в процесі політичної і економічної перебудови і впливають на організацію освіти, становлять основу для розробки сучасної концепції розвитку освіти з використанням різних форм власності в заснуванні навчальних закладів, визначенні ролі і функцій приватних навчальних закладів в підвищенні якості підготовки спеціалістів.

Практичне значення досліджень полягає в розробці методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування приватних навчальних закладів в умовах низької платоспроможності населення, кризового стану економіки. Зокрема, розроблені методичні підходи по обґрунтуванню і вибору найбільш доцільних типів приватних навчальних закладів, виходячи із фінансового стану засновників, реальної економічної ситуації в країні, регіону, попиту на спеціалістів на ринку праці.

Реалізація розроблених в дисертації пропозицій щодо вибору

форм і методів фінансування, оплати праці викладачів, лати за-
гучання спрямована на удосконалення організації приватних навчаль-
них закладів, підвищення ефективності їх функціонування і забезпе-
чення конкурентоспроможності в підготовці спеціалістів у порівнян-
ні з державними установами.

1.6. Проведення результатів дослідження. Викладені в дисер-
тації результати досліджень були використані при підготовці уста-
новчих документів при організації приватного медучилища, центру
"Медик" і інших приватних закладів західних областей України.

1.7. Апробація роботи. Результати досліджень доповідались на
міжнародних, внутрішніх державних конференціях, семінарах, симпози-
умах, зокрема: "Економіка України в умовах державної незалежності"
/м. Львів, 1991/, "Проблеми становлення української національної
соціально-економічної моделі" /м. Львів, 1993/, міжнародній науко-
во-практичній конференції "Становлення нової економічної системи
в Україні" /м. Львів, 1994/ і інші.

1.8. Публікації. За результатами досліджень опубліковано 6
наукових праць загальною обсягом 7,0 друк. арк., в тому числі 4,0
друк. арк. належать особисто автору.

1.9. Обсяг і структура роботи. Дисертація складається із всту-
пу, трьох розділів, висновків, списку літератури. Загальний обсяг
193 стор. машинописного тексту.

2. ОСНОВНІ ПОЛУЧЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Ринкові відносини, конкуренція між працівниками, вільний
вибір професії, форми і місця праці сприяють посиленню індивідуа-
лізації освіти, спрямованої на самовизначення особистості, а це ви-
магає використання нових форм навчання і виховання вже на перших
стадіях, щонайменше в дитячих садках і початкових шк. В найближ-
чій повній формі такі вимоги можуть забезпечити приватні навчально-ви-
ховні заклади, що спеціалізуються по певних напрямках і формах на-
вчання у відповідності з вимогами ринків праці.

2.2. В країнах з ринковою економікою приватні навчальні за-
клади є невід'ємною складовою частиною розвитку суспільних відносин.
Дослідження показали, що в цивілізованих країнах відслідковується
чітка тенденція зростання затрат держави на утримання навчальних
закладів по забезпеченню загальноосвітнього середнього рівня.
Держави надають підтримку і на утримання приватних навчальних закла-
дів. Співвідношення між кількістю приватних і державних установ

постійно змінюється в часі і редується як попитом на спеціалістів, так і змінами, які відбуваються в сферах виробництва, науково-технічного прогресу, платоспроможності основних верств населення.

2.3. В Україні розвиток приватних навчальних закладів робить лише перші кроки. Становлення таких структур відбувається в умовах поглиблення економічної кризи, зuboжіння основної частини населення, яка неспроможна здобувати освіту на платній основі. Реальна економічна ситуація, що склалась в країні в процесі економічного реформування, зособливо шляхи розвитку підприємництва в сфері освіти, вимагає обґрунтування найбільш перспективних напрямів організації навчальних закладів, сформованих на недержавних формах власності. Сьогодні роль освіти в державі суспільстві лише декларується, а на практиці рівень успішності в навчальних закладах знижується, престижність інтелектуальної праці знецінюється, молодь шукає шляхи задоволення власних матеріальних потреб без особливих витрат на навчання. Поглиблення кризової ситуації в сфері освіти може призвести до непередбачених наслідків для майбутніх поколінь. Тому дослідження проблем, пов'язаних із функціонуванням різних типів і форм навчальних закладів, набуває особливої актуальності в сучасних умовах, коли закладається фундамент нової системи освіти в Україні.

2.4. Ї дисертації запропонована методика аналізу навчально-виховної діяльності різних типів навчальних закладів. Основна мета аналізу злягалась у виявленні тенденцій і напрямів розвитку недержавних навчальних закладів, порівняльному аналізі результатів їх роботи, обґрунтуванні напрямів підвищення ефективності їх функціонування в умовах ринкової трансформації економіки. Дослідження таких питань передбачає виділення п'яти наступних взаємоув'язаних етапів аналізу /рис. 1/.

Перший етап. Визначаються мета і завдання аналізу результатів роботи досліджуваних об'єктів, формуються вимоги до вихідної інформації, обґрунтовуються показники і методи здійснення аналізу.

Другий етап. Загальна характеристика основних типів навчальних закладів, видів навчання. Визначення динаміки основних показників, які характеризують роботу навчальних закладів, виявлення основних тенденцій їх розвитку в умовах ринкової трансформації економіки.

Третій етап. Аналітичні розрахунки основних техніко-економічних показників, які складають основу для здійснення поглибленого аналізу ефективності роботи різних навчальних закладів.

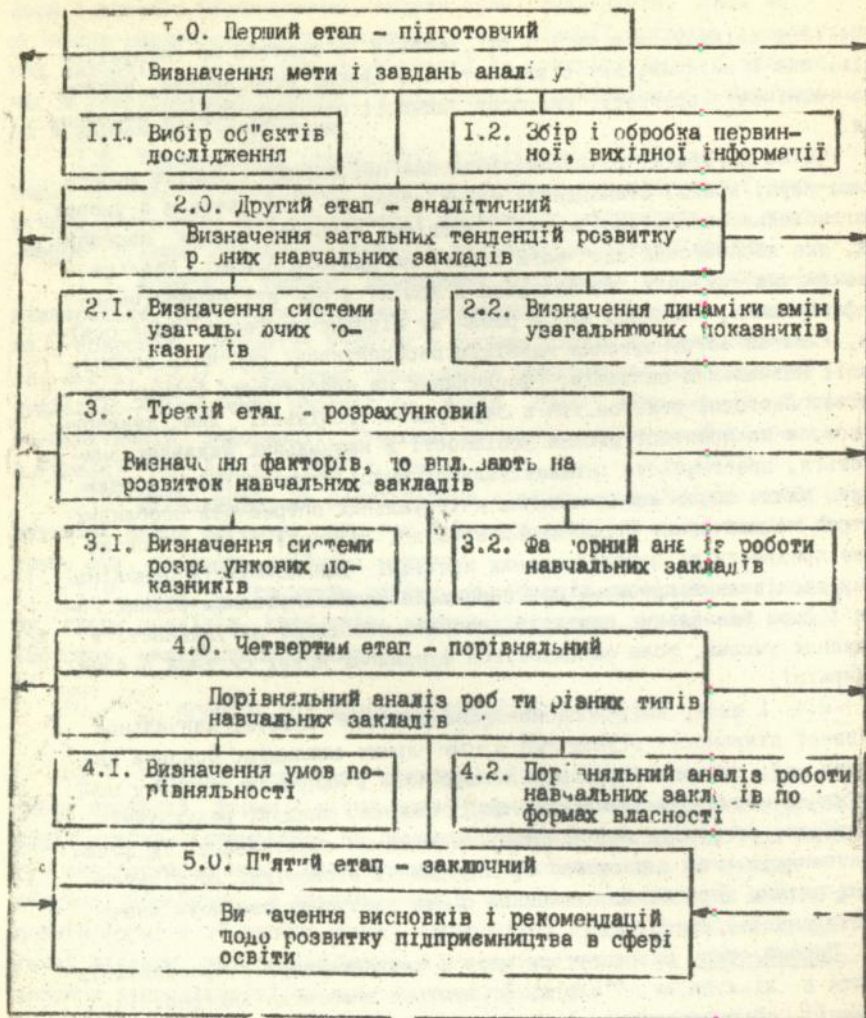

Рис. 1. Схема послідовності аналізу роботи навчальних закладів і взаємозв'язків його основних етапів здійснення.

Обґрунтовуються методи розрахунку таких показників.

Четвертий етап. Завдання цього етапу полягає в здійсненні порівняння показників, які характеризують результати діяльності навчальних закладів, в залежності від їх форми власності і управління навчальними процесами, видів навчання.

П'ятий етап. На цьому етапі узагальнюються результати досліджень попередніх етапів, формуються висновки проведених досліджень, обґрунтовуються проблеми, вирішення яких спроможне підвищити ефективність функціонування навчальних закладів, відкриває нові можливості і напрямки розвитку освіти.

2.5. Дослідження здійснювалось на засадах обробки статистичної звітності різних типів навчальних закладів за 1985-1995 рр. по трьох наступних групах: загальноосвітні навчальні заклади, спеціалізовані навчальні заклади з наданням середньої освіти і спеціальності, вищі навчальні заклади.

Дослідження показали, що за останні три роки відбулись значні якісні зміни фактично в усіх сферах освіти. Набули практичного втілення нові типи навчальних закладів в системі загальноосвітніх шкіл: гімназії, ліцеї, комплекси; в системі середньо-спеціальних закладів відбулась переструктуризація в напрямках зміни професій, наближення їх потреб до ринкової економіки.

Частина середньоосвітніх спеціалізованих закладів згідно з новими вимогами відійшла до групи вищих навчальних закладів I і II рівнів акредитації, які готують молодих спеціалістів, бакалаврів, фахівців робочої професії.

Структуру групи вищих навчальних закладів III і IV рівнів акредитації визначають інститути - 56,4%, університети - 28,0%, академії - 15,6%.

За досліджуваний період в сфері вищої освіти відбулись кардинальні якісні зміни, які сформувались на принципах розвитку процесів роздержавлення і демократизації, підвищення ролі гуманітарних дисциплін при підготовці спеціалістів технічних спеціальностей, розширення кількості спеціальностей по підготовці спеціалістів вищої кваліфікації в галузі науки, нових напрямків розвитку національної економіки, в першу чергу менеджерів, кристів господарського права, міжнародних відносин тощо. Однак в цілому такі нові наукові і науково-професійні кваліфікації, як магистри, бакалаври поки що у вузах України майже не практикуються. Досить відзначити, що в 1994 р. вузами України було випущено лише

два магістри і 371 бакалавр, які в загальній кількості випущених спеціалістів з вищою освітою складають менше одного відсотка.

2.6. За останні три роки набули громадянства приватні /або недержавні, як визначається в статистичній інформації/ навчальні заклади. В групі загальноосвітніх закладів кількість недержавних за 1993-1994 навчальний рік складає менше одного відсотка. Однак темпи зростання кількості приватних навчальних закладів значно вищі, ніж в цілому по досліджуваній групі. Аналіз кількісного складу приватних закладів загальноосвітнього спрямування по регіонах показав, що така форма освіти розвивається нерівномірно. Майже в половині адміністративних областей України не зареєстровано поки що жодного приватного закладу.

Недержавні навчальні заклади в групі спеціалізованої середньої освіти і вищих навчальних закладів I і II рівнів акредитації складають 40 одиниць, в яких 23 технікуми, 2 училища, 15 коледжів. Більшість приватних навчальних закладів засновано в Укркоопспілці - 25.

Серед групи вищих навчальних закладів III і IV рівнів акредитації функціонує 42 структури недержавного характеру, в тому числі 3 з них розташовані у Львівській області. В недержавних навчальних закладах цієї групи навчається понад 59 тис. студентів, що складає 0,8% від їх загальної чисельності по Україні.

Кількісний склад основних типів недержавних навчальних закладів приведено в табл. 1. Відзначаючи відносно високі темпи зростання кількості приватних навчальних закладів, слід констатувати, що з кількості учнів, студентів вони поки що займають домінуюче становище. Більш того, враховуючи реальну економічну ситуацію в країні, низьку платоспроможність основної маси населення, можна прогнозувати, що на найближчу перспективу домінуюче становище будуть посідати державні навчальні заклади у всіх сферах освіти. Однак розвиток приватних навчальних закладів створює конкурентну ситуацію в сфері одобуття освіти, що має позитивно впливати на розвиток освіти в Україні в цілому.

2.6. Проведені в дисертації дослідження дозволили сформулювати наступні принципи ефективного функціонування приватних навчальних закладів в порівнянні з відповідними державними установами:

- забезпечення вищої якості в підготовці спеціалістів при наявності державних структур аналогічного призначення;
- ретельне вивчення кон'юнктури ринків праці, тенденцій і перспектив розвитку народного господарства і обір найбільш надій-

Таблиця I

Кількість і типи закладів освіти,
що засновані на недержавній формі
власності за 1994 р.

№ пп	:	Типи навчальних закладів	:	Кількість ліцензованих закладів
1.		Заклади III-IV рівнів акредитації		64
		в т.ч.:		
		університети		6
		академії		6
		інститути		52
2.		Заклади I-II рівнів акредитації		20
		в т.ч.:		
2.1.		Коледжі		17
2.2.		Училища		3
3.		Заклади післядипломної освіти		4
4.		Загальноосвітні та інші заклади освіти /ліцеї, гімназії тощо/		II
		Всього		99

ної ніші при підготовці спеціалістів в тих галузях і напрямках, які ще не охоплені державними закладами;

- залучення кращих спеціалістів, викладачів для ведення навчальних процесів на комерційних засадах; надання вищої оплати праці, створення умов для прояву індивідуальності викладачів в навчальних процесах, науково-дослідній роботі тощо;

- надання пріоритетів перед державними закладами в забезпеченні працевлаштування випускників приватних навчальних закладів;

- залучення коштів державних установ і бюджету Міністерства освіти України для організації навчальних закладів на недержавній основі в метов задоволення потреб суспільства в здобутті освіти, яка має стати конкурентоспроможною на міжнародних ринках праці;

- залучення учнів і студентів в недержавні навчальні заклади на засадах надання, в порівнянні з державними, більш широкого асортименту послуг, належної матеріально-технічної бази для здобуття освіти і задоволення духовних, культурних запитів учнів і студентів.

2.7. Одним із основних факторів, який може забезпечувати престижність діяльності приватних навчальних закладів в умовах неповної зайнятості населення, наростання безробіття, слід вважати питання пов'язані з працевлаштуванням випускників. Вирішення проблем працевлаштування молодих спеціалістів не входить у функції управління підприємницькими структурами в сфері освіти, в той час як в системі державних навчальних установ такі питання можуть вирішуватись централізовано. В дисертації обгрунтовані методичні підходи до визначення потреби в спеціалістах з позицій недержавного навчального закладу, визначені особливості використання відомих методів розрахунку, зокрема таких як нормативний, балансовий, економіко-математичного моделювання, експертних оцінок, екстраполяції і інших. Взаємозв'язок і вплив факторів на вибір форм працевлаштування випускників приватних навчальних закладів представлений на рис. 2. Визначення потреби в спеціалістах визнано основним в формуванні стратегії розвитку приватних навчальних закладів.

2.8. Досвід зарубіжних країн показує, що приватні навчальні заклади існують за рахунок різних джерел фінансування, включаючи прямі бюджетні асигнування держави, відрахування від прибутків господарських об'єктів, непрямі відрахування від податків громадян, оплата за навчання безпосередньо учнів або студентів, капіталовкладень інвесторів, благодійних фондів тощо. З України питання,

пов'язані із визначенням джерел і форм фінансування приватних навчальних закладів, поки що недостатньо вивчені, висвітлені в теоретичному аспекті і не в повній мірі використовуються на практиці. Автор вважає що вже на першому підготовчому етапі організації приватного навчального закладу важливо з найбільшою чіткістю визначитись в таких питаннях, як джерела фінансування, їх достатність для здійснення навчальних процесів і забезпечення належної якості в підготовці спеціалістів. При вирішенні таких питань необхідно враховувати наступні особливості.

Перше - навчальний заклад як об'єкт господарювання формується з метою підготовки певного виду і класу спеціалістів, віддача від діяльності яких відбувається в процесі їх праці по закінченню навчання і носить досить вірогідний характер. Отже, необхідно визначитись з критеріями, за якими можна оцінювати діяльність навчальних закладів. В дисертації запропонована система показників, яка характеризує роботу навчальних закладів.

Друге - навчальні заклади приватного характеру, на відміну від інших господарських підприємницьких структур, можуть створюватись на некомерційних засадах. Тобто такі заклади не ставлять за мету отримання прибутків, а основне їх завдання полягає в наданні послуг соціального характеру, в даному випадку - підготовку спеціалістів у відповідності з замовленнями суспільства в особі держави і державних органів, господарських об'єктів різних форм власності.

Третє - ефективність використання спеціалістів залежить від якості підготовки їх в навчальних закладах, умов праці їх в процесі виробництва, мотиваційної поведінки безпосередньо індивідів. Тому при визначенні доцільності створення навчальних закладів необхідно враховувати такі фактори, як стан розвитку і забезпечення матеріально-технічної бази навчальних процесів, величину затрат на підготовку одного спеціаліста, віддачу спеціалістів в процесі їх практичної діяльності. Це передбачає необхідність у визначенні двох критеріїв в оцінці доцільності створення навчальних закладів: з позицій суспільства і з позицій підприємців-засновників, якщо останнє стосується приватних закладів.

У визначенні доцільності створення нових навчальних закладів потрібно визначати два види розрахунків: капіталовкладення і поточні витрати.

Величина капіталовкладення включає довгострокові витрати, які амортизуються протягом певного періоду і переносять свою вартість

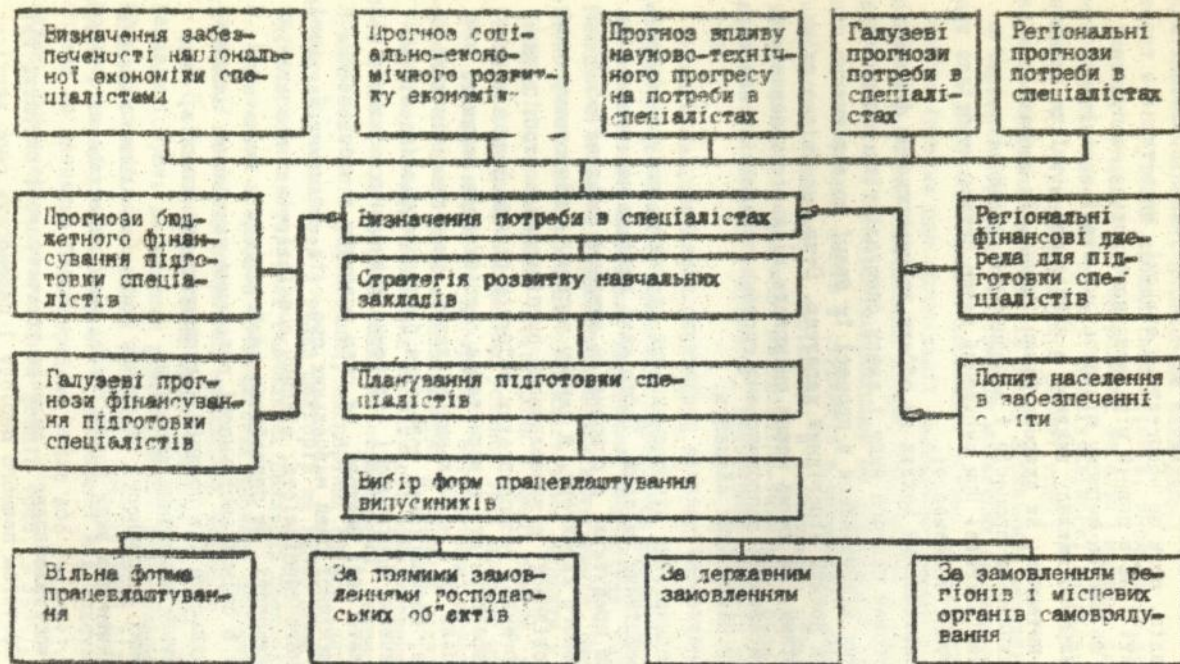

Рис. 2. Вплив і взаємозв'язок факторів на вибір форм правління випусників навчальних закладів

на собівартість підготовки спеціалістів згідно з визначеними правилами. До довгострокових відносяться витрати на придбання приміщень, обладнання, лабораторного устаткування, яке за визначеними правилами належить до основних фондів.

поточні витрати - це короткострокові, що повністю списуються того ж року, якого вони проводилися. Поточні витрати включають наступні: заробітна плата викладачів та обслуговуючого персоналу, вартість матеріалів, необхідних для навчальних процесів, адміністративні витрати, витрати на освітлення, опалення, комунальні послуги, канцелярські, харчування та ін.

В дисертації обгрунтовані методи розрахунку величини капіталовкладень і поточних витрат. Основні джерела можливого фінансування приватних навчальних закладів показані на рис. 3.

2.9. Дослідження показали, що в процесі формування ринкової економіки в країні склалась суперечлива ситуація, коли при наявності і досить високого загального рівня насиченості матеріальної сфери спеціалістами з вищою і середньою спеціальною освітою, відчувається гострий дефіцит в окремих спеціалістах. В першу чергу це стосується тих спеціальностей, які використовує ринкова економіка, потребують нові технології, розвиток науки, техніки, досягнення науково-технічного прогресу. Зокрема, в економіці відчувається підвищена потреба в тих спеціалістах, які володіють категоріями ринкової економіки, обізнані з процесами управління грошовими потоками, фінансовим капіталом, спроможні приймати рішення щодо роботи господарських структур в умовах економічної невизначеності тощо. Розвиток підприємництва в країні потребує великої кількості фахівців, які можуть сумішати функції бухгалтера, економіста, менеджера і інших економічних спеціальностей. В першу чергу це стосується роботи малих форм господарювання /малих підприємств, кооперативів, спільних підприємств/, які не потребують великих функціональних підрозділів по окремих напрямках економічної діяльності, а сумішають їх в одній, або декількох особах.

Структурна перебудова народного господарства потребує перепідготовки великої кількості спеціалістів, які вже здобули освіту. Вирішення такого завдання має відбуватись в максимально стислі строки. В дисертації запропоновані принципи організації навчально-виробничих центрів /І.ВЦ/ по перепідготовці спеціалістів у відповідності із вимогами нової системи господарювання, які базуються на принципах підприємництва. Таку структуру запропоновано формувати на

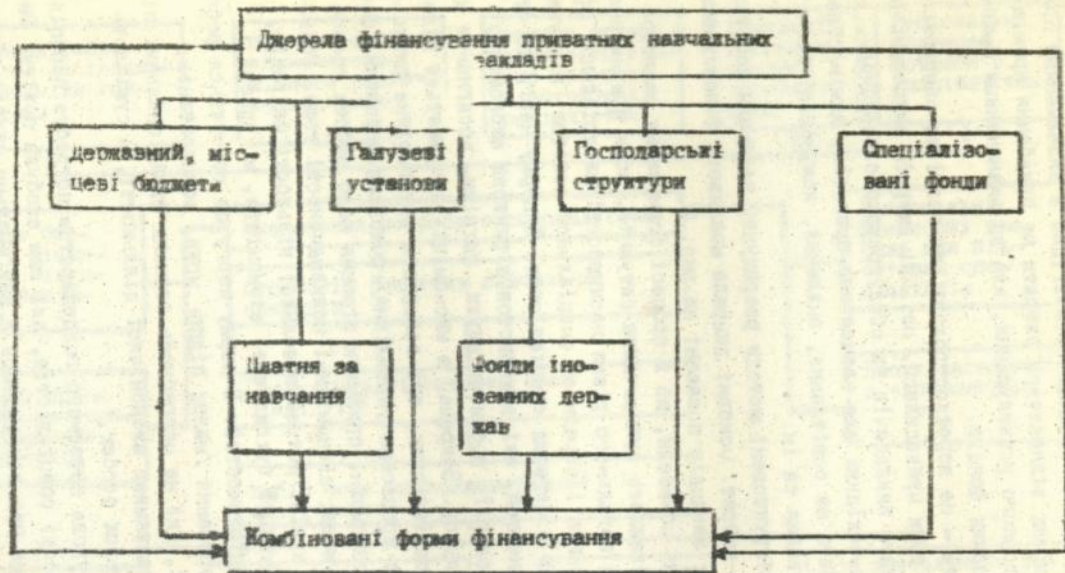

Рис. 3. Основні джерела фінансування приватних навчальних закладів

недержавних або змішаних форм власності з метою надання послуг в перепідготовці спеціалістів, на комерційних засадах. З позицій юридичного статусу НВЦ виступає як самостійна юридична особа, що наділяється відповідними повноваженнями і несе відповідальність за результати діяльності: відносно з діючим в державі законодавством.

НВЦ на ві вінію від статусу окремих приватних навчальних закладів є управлінською структурою, яка створюється з метою об'єднання зусиль інтересів різних суб'єктів економіки у вирішенні проблем перепідготовки спеціалістів.

Як підприємницька організація НВЦ формуються на добровільних засадах і функціонує за рахунок членських внесків економічних суб'єктів, які входять до її складу, реалізації послуг організаційно-управлінського характеру, інших надходжень із цільових і спеціалізованих фондів, які формуються в різних структурах для оплати послуг на підготовку і перепідготовку спеціалістів

Структура НВЦ визначається тими функціями і завданнями, які найбільш характерні для його діяльності. Найбільш типовими завданнями НВЦ у відповідності із основною метою його створення є наступні:

1. Визначення кон'юнктури ринків праці з регіонального розташування Центру з тих спеціальностей, які входять до складу перепідготовки спеціалістів.

2. Вивчення і узагальнення інформації з питань, що характеризують громадську думку щодо потреби тих видів спеціалістів, які готує Центр.

3. Розробка прогнозів щодо зміни попиту на професії, які готує Центр, появи нових потреб суспільства.

4. Проведення конкурсів, змагань кращих студентів і випускників на кращі науково-дослідні роботи по професіях.

5. Рекламування можливостей Центру щодо підготовки і перепідготовки спеціалістів.

6. Встановлення фінансово-економічних, організаційних зв'язків і підприємствами-споживачами спеціалістів.

7. Вирішування проблем, пов'язаних з працевлаштуванням випускників.

8. Вирішування питань, пов'язаних з фінансовим, матеріально-технічним забезпеченням потреб Центру.

9. Формування фонду розвитку Центру і його членів - юридичних осіб.

10. Розробка стратегії розвитку Центру.

11. Залучення кращих спеціалістів вузів для г. репідготовки спеціалістів.

12. Забезпечення відповідної матеріально-технічної бази для проведення навчальних процесів.

13. Збір, обробка, нагромадження інформації про роботу випускників навчальних закладів, які входять до складу Центру, узагальнення результатів і розробка пропозицій по удосконаленню навчальних процесів.

14. Надання допомоги навчальним закладам по підготовці методичних матеріалів по здійсненню навчальних процесів, друкуванню підручників, текстів лекцій тощо.

15. Визначення зв'язків з релігійними і мисловими органами влади, відділами освіти.

В дисертації обґрунтовані структура і система управління ЦВЦ по репідготовці спеціалістів.

3. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Становлення державності і ринкові перетворення в економіці докорінно змінюють ідеологію системи освіти України, орієнтуючи її на відродження національної культури, духовності, відкритості, гуманізацію і пристосовуючи її одночасно до вимог ринків праці. Основними принципами реформування освіти є демократизація і роздержавлення управління навчальними процесами на засадах підвищення самостійності навчальних закладів у виборі форми власності, навчальних програм, форм і методів організації навчальних процесів. Одним із важливих напрямків реформування освіти слід вважати створення приватних навчальних закладів. Зарубіжний досвід показує, що в розвинених країнах приватні навчальні заклади мають високий рейтинг забезпечують високу якість підготовки учнів та спеціалістів і успішно конкурують з державними навчальними закладами, а в таких параметрах, як виявлення індивідуальних здібностей на ранніх стадіях навчання і побудова індивідуальних програм підготовки спеціалістів, мають явні переваги.

3.2. В Україні приватні навчальні заклади отримали практичне втілення в житті лише на початку 90-х років, їх формування і розвиток відбувається в умовах зниження життєвого рівня основної частини населення і низької платоспроможності його, монополізму дер-

навчальних закладів, які знаходяться теж в кризовій ситуації, але мають високу інертність і надто повільно перебудовуються у відповідності до вимог ринків праці.

3.3. Дослідження зарубіжного і вітчизняного досвіду з питань розвитку приватних навчальних закладів показує, що в Україні є об'єктивні умови для розвитку нових форм організації навчальних закладів, заснованих на недержавних формах власності, однак їх реальне втілення в життя потребує вирішення цілого ряду методологічних проблем в напрямках удосконалення юридичної основи, організаційно-економічних механізмів забезпечення фінансування, зайнятості випускників, оплати праці професорсько-викладацькому колективу тощо.

3.4. Аналіз розвитку приватних навчальних закладів в Україні за період 1990-1994 роки дозволив сформулювати наступні принципи забезпечення їх конкурентоспроможності і ефективності функціонування в порівнянні з державними:

а/ забезпечення вищої якості з підготовки спеціалістів в порівнянні з державними аналогічного призначення;

б/ ретельне вивчення кон'юнктури ринків праці, тенденцій і перспектив розвитку на одного господарства;

в/ вибір найбільш надійної ніші при підготовці спеціалістів в тих ланках народного господарства, які ще не охоплені державними закладами;

г/ залучення кращих спеціалістів, викладачів для ведення навчальних процесів на комерційних засадах, надання вищої зарплатної плати викладачам, створення кращих умов для прояву індивідуальних здібностей викладачів, учнів, студентів;

д/ надання пріоритетів перед державними закладами у вирішенні питань працевлаштування випускників;

е/ залучення коштів державних установ і бюджету Міністерства освіти України для організації навчальних процесів в недержавних навчальних закладах;

ж/ залучення учнів і студентів в недержавні навчальні заклади на засадах створення більш досконалої матеріально-технічної бази для здобуття освіти, задоволення їх культурних і духовних запитів тощо.

3.5. Розроблені в дисертації методичні підходи до вибору форм працевлаштування випускників приватних навчальних закладів, визначення джерел фінансування спрямовані на забезпечення ефективного

функціонування нових для України типів навчальних закладів.

4. ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ ПО ТЕМІ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Медведчук С.В. Напрямок розвитку малого бізнесу у Львівській області // Зб. Становлення нової економічної системи в Україні, Львів, МОУ, 1994. - 0,4 д.а.

2. Медведчук С., Худо В. Проблеми формування підприємницької діяльності в науці і науковому обслуговуванні України // Зб. Соціально-економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки, Львів, ІРД НАН України, 1994. - 0,4 д.а.

3. Медведчук С., Фурдичко О., Худо В. Розвиток малого бізнесу як реальний напрямок виходу економіки України з кризи // Зб. Становлення нової економічної системи в Україні, Львів, МОУ, 1994. - 0,2 д.а.

4. Медведчук С., Худо В. Напрямки формування підприємницької діяльності в науці і науковому обслуговуванні України // Зб. Становлення нової економічної системи в Україні, Львів, МОУ, 1994. - 0,4 д.а.

5. Медведчук С., Люткевич О.М. та ін. Організаційно-економічні та правові засади стимулювання творчої активності працівників промислових підприємств. /Методичні вказівки/ Львів, НАН України. Інст тут регіональних досліджень, 1994. - 2,5 г.а.

6. Медведчук С.В. Напрямок розвитку приватних навчальних закладів в Україні // Препринт наук. доп. Львів, ІРД НАН України, К. 5. - 3,0 д.а.

А Н Н О Т А Ц І Я

Медведчук С.В. Организационно-экономические методы формирования и развития частных заведений в сфере образования.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.06.01 - Экономика предприятий и формы хозяйствования. Институт региональных исследований НАН Украины, Львов, 1995.

Защитается рукопись диссертации, которая содержит теоретические, методологические и практические разработки в области формирования частных учебных заведений и методов повышения эффективности их функционирования в условиях развития рыночных отношений, разработаны методи-

чаские подходы выбора форм и методов финансирования частных учебных заведений, принципы объединения их в ассоциации, учебные Центры.

S.V.Medvedchuk. Organizational and Economic Methods Of Establishing and Expanding Private Educational Institutions. Dissertation presented for the Scientific Degree of Candidate of Economics in speciality 08.06.01 - Economy of Enterprises and Forms of Management, Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, 1995.

The presented thesis covers theoretical, methodological as well as applied issues pertaining to the rise of private educational establishments and methods of raising the effectiveness of their functioning under the conditions of the developing market relations.

Methodological approaches to the problem of selecting the forms and sources of financing private educational establishments as well as ways of getting them united into associations and teaching centres have been worked out.

Ключові слова:

приватний навчальний заклад, принципи організації управління, інтеграція, навчальний Центр, навчальний комплекс, ліцей, коледж.

454454

АВ 32.934

Формат 60x84^{1/16}. Обсяг 1 друк. арк. Зам. 1098. Тир. 100 прим.

Львів, друк. ГОСВ УМВС України у Львівській області,
вул. Кривоноса, 1.